

הציון לחגיגה ע"א הפסח והסדר

ב"מ ט"ז

א) ע"ז א"ו"ה ס' תר"ז ס"ד ו'א"ל(פ)

ב) ד"ר ה"ל"ג (פ)

ס"ד הקצרה

ג) א"ז א"ו"ה ס' תר"ז ס"ד ו'ב-כ"ט

ד) נ"ך (פ)

א"ו"ל"ג

ב"מ

כ"מ"א

ה) קו"ד הלכות - ה"ל ס"ח

ו) כ"ט א"ו"ה ס' תר"ז (ס"ד)

זרוע ביצה
מרור
חרוסת כרפס
חורת

מרור חרוסת
ב' מצות
זרוע ביצה

זרוע ביצה
מרור חרוסת
מצה
כרפס מי מלח

ז) ד"ר ה"ל"ג (פ)

א) ע"ז א"ו"ה ס' תר"ז

(ח) וסדר. סדר הקערה של האר"י ז"ל מועתק מספר עץ החיים וז"ל סדר הקערה של השמורות יהיו כסדר הזה והוא שמקם ג' מצות שמורות ומניח הכהן למעלה ואחריו לוי ולמטה ממנו הישראל שהם כנגד ג' מוחין דאנא עילאה ואח"כ מקם מרור וכרפס ומרוקם וז' מיי תבשיל זרוע של טלה לזיה ובינה מבושלת ומניח אלו ה' דברים למעלה על הג' מצות דהיינו זרוע שהיא חסד ימינן שלך ובינה שהיא גבורה בשמאל שלך מרור שהוא רומם לח"מ בלמעלה בין ימין חסד הזרוע מפני שהיא רומם לנחם ואח"כ המרוקם שהוא רומם להוד מניח חסד הבינה בקו השמאל שלך ואח"כ כרפס שהוא רומם למטה מן המרור בקו האמצעי שהוא כנגד היסוד והוא כדי לעשות אח"כ כריכה עם החזרת. והקערה בעצמה שכוללת כולם היא המלכות הרי י"ס דחכמה ואל ישנה מזה הסדר ואשרי לו מי שמכין להנ"ל עכ"ל:

ד (יז) "מביאין לפני בעל הבית קערה (יח) שיש בה שלש מצות ומרור (יט) וחרוסת וכרפס (כ) או ירק (ה) אחר (ומומן (כא) או (ו) מי מלח) וישני תבשילין אחד זכר לפסח ואחד (כב) זכר (ז) לחגיגה (כג) ונהגו בבשר וביצה: הנה (ח) וסדר הקערה לפניו (כד) בענין שא"ל לעזור על המנה דהיינו הכרפס יהא (כה) למעלה מן הכל והמומן סמוך לו יותר מן המנה והמצות מן המרור והמרוקם (כו) והס יהיו יותר קרובים אליו מן הכשר והבינה (מהרי"ל) 'והבשר נהגו שיהיה (ע) (כו) זרוע ונהגו שהבשר (כח) יהיה צלי (כט) על הגחלים (ל) והביצה תהיה מבושלת. (לא) (והוא הרין (י) [ב] לזיה (לב) וכן נוהגין בעירנו):

נ"ך (פ)

ד (יז) מביאין לפני בעל הבית. אבל לפני (כא) שאר בני ביתו אין צריך להניח כסדר הזה אלא כולן נוטלין משל בעל הבית וזה אפילו במקומות שיש שולחן קטן לפני כל אחד ואחד וכ"ש במקומות שכולן יושבין על שולחן אחד: (יח) שיש בה שלש מצות. שנים בשביל לחם משנה כשאר יו"ט ואחם כדי לזכור להם לשמים חזיה לקיים בה מצות אכילת מנה דלחם עוני קרייה רחמנא ומה דרכו של עני בפרוסה וחזיה השני בשביל ואפיקומן וכמבואר לקמיה בס"ו:

ז) ע"ז א"ו"ה ס' תר"ז

יד (מד) גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל (מה) מצות הנוהגות באותו לילה: טו' יחינוקות שהגיעו לחינוך (מו) מצוה ליתן לכל אחד (מז) כוסו לפניו: הנה ואין ליקח כוס שפיו צר כעין קלוג גלג"ו (מח) מפני שלא יוכל לשמות רביעים כאחד (מהרי"ב) וכוס של נה"מ (מט) בל"ה אין לוקחין אותו וע"ל סימן קפ"ג סעיף ד' הנהגה וכן הכוס של קידוש ועיין לעיל סי' רע"א סעיף י'. טז' מצוה לחלק לחינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי (ז) וישאלו:

ז) נ"ך (פ)

יד (מד) גם הנשים חייבות. דאף שהוא מנה שהומן גרמא מ"מ חייבות (נט) שאף הן היו בלחם הנס: (מה) מצות הנוהגות וכו'. כגון מנה ומרור וממירת הגדה: טו' (מו) מצוה ליתן וכו'. אבל (ס) אינו מעכב: (מז) כוסו לפניו. עיין בסימן רע"א סי"ג בזה"ל שנדנדו דקטן אינו צריך לשמות רוב רביעים (סא) רק כמלא לוגמיו ידיה: (מח) מפני וכו'. וכעין שמבואר לקמן בסימן חע"ה ס"א לענין מנה וכדיעבד אינו מעכב אם לא שהה הכנה וכלעיל בס"ק ל"ד: (מט) בלא"ה אין לוקחין אותו. שצריך ליתן עיניו בו כמבואר שם וכן לענין קידוש כה"ג: טז' (ז) וישאלו. ר"ל שעי"ו יתעוררו לשום לב על כל השנויים ומנהגי

6 קודם הכותב אל סגן קצין

הנה דין חילוק קליות ואגוזים נזכר בגמ' רמב"ם טור ושו"ע וכל הפוסקים, והוא כדי שיראו התינוקות שינוי וישאלו, אך רבים אין נוהגים כן, ואפי' אצל הגדולים ראינו שאין מדקדקין, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לא חילק קליות ואגוזים (הגדש"פ ארוז הלכנו ח"א, עמ' לא, ליל הסדר סק"ו) וכן הגר"י קמנצקי זצ"ל לא נהג לחלקם (שם, עמ' כא, מגיד סק"א), והאמת דצ"ע למה נהגו להקל בדין המפורש בגמ' ובכל הפוסקים.

ואמר מו"ר שליט"א, דבאמת הך דחילוק קליות ואגוזים אינו דין והלכה בחילוק הקליות והאגוזים, אלא טעמו הוא אך ורק כדי לעורר לב התינוקות לשאלו, שכשיראו שינוי ישאלו על השינויים ויבואו לשאלו מה נשתנה הלילה הזה כו', וכל שידוע בבירור שהתינוק יתעורר לשאלו על שינוי הלילה, אין צריך לחלק הקליות, שלכן כיון דברור שהתינוקות מרגישים שינוי הלילה ומוכנים לשאלו ויודעים ומתעוררים לשאלו, אין צריך לנהוג כן, וזהו מה שנראה בטעם אותן שאינם נוהגים כן, ואין לפקפק במנהגם, עכ"ד. ויצויין, דאף שכמה פוסקים העתיקו הך דחילוק קליות ואגוזים, החי"א (כלל קל) השמיט דבר זה לגמרי, וכנראה שלא הי' נהוג אצלם לחלק קליות ואגוזים. ובאמת כ"ה משמעות לשון הרמב"ם (פי"ו מהל' חו"מ ה"ג) "וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך היה, וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים השלחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה: זה מיד זה, וכיוצא בדברים האלו" ע"כ, דמה שסיים "וכיוצא בדברים האלו" כוונתו שאין בזה הלכתא דחילוק קליות דוקא או לעקור השלחן דוקא, אלא העיקר לראות שיתעוררו התינוקות לשאלו.

ובאמת שבגמ' וברמב"ם נזכרו עוד שינויים כדי לעורר התינוקות לשאלו, ואין אנו נוהגין בהם, דהנה מנהגא דחוטפין מצות זה מיד זה לא ראינו נוהגין, דהא פירש"י (פסחים קט. ד"ה חוטפין) ועוד ראשונים דהכוונה הוא שממהרים לאכול, ומנהג רוב תפוצות ישראל להאריך הרבה ומגיעים לשלחן עורך מאוחר בלילה. וחטיפת המצות זה מיד זה גם לא ראינו נוהגים, וזולת אם נפרש כמ"ש בח"י (סי' תעב סק"ב) דהיינו הך מנהגא שהתינוקות חוטפין המצות מתחת הכר, וגם בזה הרבה אין נוהגים כן. וגם מנהגא דעקירת השלחן, אף שהזכירו המחבר (שו"ע סי' תעב סעי' ו) "ויגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר הא לחמא עניא עד מה נשתנה כו' ואז יצוה להסירם מעל השלחן ולהניחם בסוף השלחן כאילו כבר אכלו כדי שיראו התינוקות וישאלו" ע"כ, הא כתב המג"א (סקכ"ה) "ועכשיו לא נהגו להסירם משום דאין היכר לתנוקות בזה דיודעים שאלו הדברים לא ניתנו על השלחן לצורך אכילה אבל בזמן הגמ' היו רגילין לעקור השלחן" ע"כ, ואף שהא"ר (סק"ל) השיג על טעמו של המג"א, הא עכ"פ כך הי' המנהג שלא לעקור, ובשו"ע הרב (סעי' לח) יישב קר' הא"ר, והחי"א (כלל קל) השמיט עקירת השלחן. וגם המ"ב שהשמיט דברי המג"א משום קושיית הא"ר (שעה"צ סי' תעב סקע"ח) לא הי' נוהג לעקור השלחן (הסדר הערוך פס"ו ס"ח בשם הגר"ה זקס). ועכצ"ל כמש"כ, דכל שהדבר ברור שיתעוררו התינוקות לשאלו, הן ע"י רוב השינויים והן ע"י מה שלימדום מתחילה, שוב אין צריך לנהוג השינויים האחרים.

6 ס"ח ח"א ס' תע"ב (גמ' קודם הכותב)

כתב הרמ"א בהל' יוה"כ (סי' תרי סעי' ג) "יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים ונקיים כיוה"כ דוגמת מלאכי השרת וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים ועי"ז לב האדם נכנע ונשכר" ע"כ, ומבואר בט"ז (סי' תעב סק"ג) וש"א דזהו אחד מהטעמים ללבישת הקיטל בליל פסח, דלובשין קיטל כדי שלא תזווח דעתו מחמת השמחה. וכתב בספר טעמי המנהגים (פסח, סי' תקג בקו"א) שראה באיזה ספר דמנהג ישראל שאין לובשין הקיטל בשנה ראשונה אחר החתונה לפי שבאותה שנה החיוב עליו להיות שמח וטוב לב עם אשתו אשר לקח.